

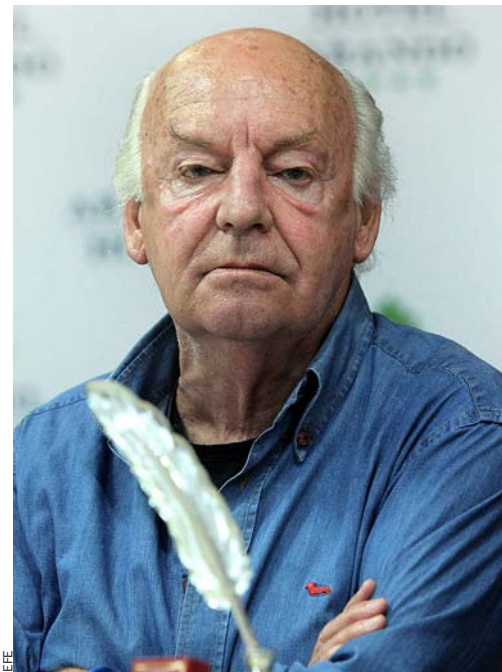
L'Amèrica Llatina plora Eduardo Galeano

La literatura llatinoamericana ha tornat a patir un nou sotrac amb la mort d'un dels seus referents amb més repercussió social i política. El periodista i escriptor Eduardo Galeano representava per a multituds de lectors l'ànima dels que no tenen veu; exemple de compromís militant coherent i amb una infinita capacitat de jugar amb les paraules més pertinents per descriure fets, històries o reflexions, acompanyades sempre d'una ironia intel·ligent molt punxant. Els seus llibres mantindran viu el seu original estil narratiu transcendent generacions, com així ha estat fins ara.

Els seus entusiastes lectors mantienien amb Eduardo Galeano una relació epistolar íntima. Com si el coneguessin. Un personatge singular, amb una extraordinària curiositat per gairebé tot el que ha envoltat un vida de 74 anys. Serios, prudent i reservat en públic, en el moment de la seva intimitat amb els amics es produïa una mutació notable amb la qual adquiria un lideratge natural no buscat. Tenia tantes coses per explicar i amb la manera tan atractiva com ho feia que, sense poder evitar-ho, provocava l'atenció permanent dels seus entregats acompanyants. He tingut el privilegi de viure i gaudir alguna d'aquestes inoblidables vetllades en restaurants del barri de Palermo de Buenos Aires. Era com assistir a una mena d'orgia d'històries creuades que servien

com a metàfores esplèndides plenes, servides amb la fresca oratòria de la saviesa. Un gran seductor.

Eduardo Germán María Hughes Galeano havia nascut a Montevideo el 3 de setembre de 1940. Va començar en el periodisme com a caricaturista, periodista i cronista quan encara era un jove adolescent de 14 anys. La seva primera caricatura política la va poder publicar al setmanari *El Sol*, del Partit Socialista de l'Uruguai. Aquelles primeres col·laboracions eren signades amb el pseudònim Gius, la deformació fonètica del seu cognom d'origen gal·lès patern. Treballava en una fàbrica d'obrer, també com a pintor, dibuixant, missatger i aprenent en una entitat bancària en què explicava que escalfava dues o més vegades el cafè per als directius per provocar-los "descomposició intestinal". El seu

Les darreres estades de Galeano a Barcelona

El 9 de maig del 2012, Eduardo Galeano va presentar un nou llibre a Barcelona. Calia trobar un espai de grans dimensions i, al mateix temps, un lloc on ell se sentís còmode. Es va escollir la Universitat de Barcelona, el paranímf. Es va quedar petit. A cuita-corrents, a darrera hora es van improvisar tres sales des d'on poder seguir la seva intervenció. Estudiants, la majoria, professors, generacions distants, van mostrar un gran entusiasme en escoltar la veu i la paraula de Galeano. Abans de llegir parts de *Los hijos de los días* (Siglo XXI, 2011) va voler expressar el sentiment que li produïa ser en un lloc tan imponent: "En un lloc com aquest les paraules milloren. He reescrit aquest llibre onze vegades, intentant que cada paraula fos millor que el silenci".

Los hijos de los días reunia 366 històries en un llibre de 440 pàgines. Un relat per pàgina, una història per cada dia de l'any; amb fets i llegendes, mitges veritats i falsedats acceptades com a certes denunciades amb la ironia intel·ligent d'un mestre de l'observació dedicat a desmitificar històries, amb més preguntes que respostes, però sense deixar cap detall per descobrir. A l'atzar, Galeano anava llegint pàgina a pàgina de manera pausada, transformat en una mena de trobador medieval que provocava grans i sorollosos aplaudiments, depenent del dia escollit i el contingut del relat. Així va anar dibuixant paraules en forma de *sentències* sobre el racisme, la tortura, l'homosexualitat, els indígenes, el terrorisme, l'Amèrica Llatina, els descobridors i, és clar, els banquers i les entitats ban-

càries: "Cuando le hicieron la autopsia al difunto Rockefeller no le encontraron ningún escrúpulo". O també: "Si la naturaleza fuera un banco, ya la habrían salvado". I respecte de la dona es preguntava si sabíem que Aristòtil havia dit que: "La dona és es un home incomplet", mentre Sant Tomàs d'Aquino opinava que: "La dona és un error de la naturalesa". I així més de dues hores amb un públic motivat, ple d'entusiasme, apassionat.

Aquells dies, a Barcelona i d'altres indrets de l'Estat espanyol, diferents manifestacions commemoraven el primer aniversari del naixement d'aquell moviment dels "indignats" del 15M. Per casualitat, aquelles mateixes dates del maig del 2011, Eduardo Galeano també era a Barcelona. Una d'aquelles nits, va sonar el mòbil mentre sopàvem; volien convidar-lo a visitar la plaça, a ser amb ells una estona. No ho va dubtar i s'hi va voler apropar. Quan el van reconèixer, el van encerclar i tot seguit li van donar un megàfon perquè pogués ser escoltat. Brillant, emotiu, engrescador, un xic emocionat, els va il·luminar amb encertades paraules de complicitat, de coratge i d'esperança. En arribar a l'hotel, encara meditava amb satisfacció sobre el que havia tingut oportunitat de viure amb tanta gent jove, i menys jove, mobilitzada per una causa que ell compartia plenament. I temps a venir, sobre el 15M, diria: "El mundo, hoy, invita a ser indigno y la gente joven se ha negado a esa invitación. A mi me da una inyección de vitamina E: e de esperanza, de entusiasmo".

A.T.

Reflexions plenes d'enginy, amb una ironia vigorosa

“A Washington tenen motius per sospitar que els pobles pobres no preferixen ser pobres.”

“Les teories de Milton Friedman li van donar el premi Nobel; a Xile li van donar el General Pinochet.”

“El torturador és un funcionari. El dictador és un funcionari. Buròcrates armats, que perden la seva feina si no compleixen amb eficiència la seva tasca. Això, i res més que això. No són monstres extraordinaris. No els volem regalar aquesta grandesa.”

“Mercat: lloc on es fixa el preu de la gent i altres mercaderies.”

“A la seva vida, un home pot canviar de dona, de partit polític o de religió, però no pot canviar d'equip de futbol... Sóc futboladictic. El futbol és l'única religió que no té ateus.”

“Pobres contra pobres, com de costum: la pobresa és una manta massa curta i cadascú estira cap al seu costat.”

“Van venir. Ells tenien la Bíblia i nosaltres teníem la terra. I ens van dir: Tanqueu els ulls i pregueu. Quan vam obrir els ulls, ells tenien la terra i nosaltres teníem la Bíblia.”

“El món es divideix, sobretot, entre indignes i indignats, i ja sabrà cadascú de quin costat vol o pot estar...”

“Escric per als amics que encara no conec. Els que conec ja estan farts d'escoltar-me.”

“Així com Maradona porta la pilota lligada al peu, Messi porta la pilota dins del peu, la qual cosa és un fenomen físic, inversemblant. La frase li va arribar. I es veu que li va agradar perquè em va enviar una samarreta de regal. Científicament és impossible, però és la veritat!”

“Una de les proves que el món és a l'inrevés és el que passa amb les ciutats: van ser creades com a llocs de trobada entre les persones i, avui, les persones som intruses en aquests amplis garatges.”

“La por ens governa. Aquesta és una de les eines que fan servir els poderosos, l'altra és la ignorància.”

“Quan escric, pretenc recuperar algunes certeses que poden animar a viure i ajudar els altres a mirar.”

“No em sento penedit de res. Jo també sóc la suma de totes les vegades que he posat els peus a la galleda.”

América Latina, es una referència que ha creat escola en la denúncia política del subcontinent americà.

La seva carrera estrictament periodística es va iniciar el 1960 al prestigiós setmanari *Marcha*, on feien col·laboracions Mario Vargas Llosa o Mario Benedetti, entre d'altres. També va ser editor del diari *Época* i del seu estimat *Brecha*, setmanari d'esquerres del qual va ser un dels fundadors. Va haver de sortir cames ajudeu-me de l'Uruguai, amb la dictadura de Juan María Bordaberry, creuant el Riu de la Plata amb la seva dona Helena Villagran. Refugiat a Buenos Aires, participa en la fundació de la revista *Crisis*, de la qual és nomenat director en els seus primers 40 números. L'equip editor de la revista estava integrat per qui anys després seria considerat un dels millors poetes llatinoamericans del segle XX, Juan Gelman, amb funcions de secretari de redacció i Julia Constenla, com a secretària general. De nou, Galeano va haver de fer maletes i sortir a corre-cuita en el moment de l'inici de la dictadura militar argentina el 1976. Es va refugiar a Catalunya, a Calella de la costa, on va néixer un sentiment d'afecte per aquestes terres que perduraria per sempre. (Vegeu “Les dues darreres estades de Galeano a Barcelona”.)

No fou fins el 1985 que tornaria a Montevideo, on ha residit fins a la seva mort. I des d'aleshores, viatges i més viatges arreu del món per presentar la seva gran producció literària; premis, reconeixements, conferències poètiques, lectures i més lectures dels seus textos davant públics transversals captivats per un ritme de veu pausat però encisador. Era freqüent veure'l passejar amb la seva estimada Helena, la seva darrera companya, camí de la platja al barri de Malvín, amb el seu gos *Morgan*. Tenia tres fills: Verónica, Claudio i Florencia. La literatura llatinoamericana torna a plorar per l'absència d'un dels seus grans; en aquest cas, la consciència crítica del continent.

Antoni Traveria
Periodista

Director de la Casa Àmerica Catalunya

llibre més venut, traduït a més de vint idiomes, continua augmentant edicions. Publicat el 1971, quan encara te-

nia 31 anys, per l'editorial Siglo XXI, com la pràctica totalitat de la seva obra literària, *Las venas abiertas de*